

Motion till riksdagen 2005/06: MJ334

av **Sven-Erik Sjöstrand m.fl. (v)**

Nytt miljö- och landsbygdsprogram

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige i förhandlingar inom EU bör driva en ökad åternationalisering av jordbrukspolitiken för att underlätta möjligheten för Sverige att vidta åtgärder för att i kommande programperiod inte sänka miljöambitionsnivån för miljö- och landsbygdsprogrammet (LBU).
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att utgångspunkten för Sveriges positionering inför den kommande översynen av miljö- och landsbygdsprogrammet är att miljöambitionsnivån från tidigare programperiod inte skall sänkas.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige bör utforma kommande LBU-program genom att lägga minst 60 % av budgeten inom prioriteringsområde II för mark och miljöförvaltning.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att den huvudsakliga uppgiften för LBU är att ersätta brukare och livsmedelsproducenter för produktion av kollektiva nyttigheter som marknaden inte klarar av att ersätta.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att startstöd och investeringsstöd bör fortsätta att existera i kommande program.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att eftersom det finns vissa öppningar inom prioritetsområde I för att stödja produktionshöjande åtgärder bör miljökrav kopplas till denna axel.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att miljömålen skall vara styrande och miljöåtgärder prioriterade i utformningen av LBU.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att ekologisk produktion bör föras in som ett obligatoriskt program.

Fel! Okänt namn på

9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att stödet för ekologisk produktion bör fortsätta att existera i samma utformning som i nuvarande program.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att kompensationsbidragen (LFA) behövs för att behålla jordbruk med höga natur- och kulturvärden i hela Sverige.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att kommande LBU bör ha sin utgångspunkt i de femåriga stöd som haft god anslutning och god målpuppfyllelse.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att jämställdhetsperspektivet skall finnas med som ett grundläggande värde i alla bedömningar och förslag i samband med utarbetandet och tillämpningen av det nya landsbygdsprogrammet.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att regeringen bör se över möjligheten att låta kommuner eller andra intressenter vara medfinansiärer för åtgärder inom LBU.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att LBU-medel inte skall användas till formella områdesskydd enligt miljöbalken eller till naturvårdsavtal för att uppfylla miljömålet Levande skogar, utan i stället bör exempelvis förädling av miljöanpassade produkter eller lokal förädling prioriteras.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att bl.a. småskalig livsmedelsförädling, mikroföretagande, besöksnäring, turism och förädling inom basindustri skall lyftas fram i kommande LBU.

Inledning

Sveriges miljö- och landsbygdsprogram syftar till att genom ekonomiskt stöd bidra till att ekologisk, ekonomisk och social hållbarhet kan nås på den svenska landsbygden. Det nuvarande miljö- och landsbygdsprogrammet är under revidering, då det år 2007 inom EU ska finnas ett nytt ramverk för hur stöd till miljöåtgärder och landsbygdsutveckling ska vara utformade. Under programperioden 2000–2006 har Sverige tilldelats en genomsnittlig summa EU-medel på ca 1 370 miljoner kronor per år. Jordbruksfonden bidrar också med ytterligare medel.

Förutom reglerna och utformningen av själva programmen kommer också stödnivåerna samt nivåer för finansiering genom EU respektive nationellt att ses över. Vänsterpartiet ger i denna motion sin syn på hur vi vill att det kommande programmet ska utformas.

Ekonomiska ramar för ett nytt miljö- och landsbygdsprogram

I den nya rådsförordningen om stöd för landsbygdsutveckling slås tidigare Garantifonden och Utvecklingsfonden ihop till Fonden för landsbygdens utveckling. Inom fonden finns sedan tre prioriteringsområden: Prioriteringsområde I med ambition att förbättra konkurrenskraften inom jord och skogsbruk, prioriteringsområde II för mark och miljöförvaltning och prioriteringsområde III för diversifierad ekonomi och god livskvalitet på landsbygden. Prioriteringsområdena I och III ska omfatta minst 15 % vardera och prioriteringsområde II minst 25 % av budgeten. I diskussionerna kring hur finansieringen av det nya programmet ska utformas finns än så länge inte några beslut kring hur stor den nationella respektive EU-finansierade budgeten ska se ut.

I det förslag som har diskuterats föreslås utgiftsnivån för landsbygdspolitiken under perioden 2007–2013 uppgå till ca 755 miljarder kronor (i 2004 års priser). Till detta ska läggas de resurser som förs över från den övriga jordbrukspolitiken till landsbygdspolitiken. Som jämförelse kan nämnas att den totala budgeten för miljö- och landsbygdsprogrammet i Sverige 2000–2006 är ca 22 miljarder kronor. Cirka 45 % av denna summa utgörs av EU-medel.

Vänsterpartiet anser att Sverige i förhandlingar bör driva en ökad åternationalisering av jordbrukspolitiken. Med en ökad åternationalisering underlättas möjligheten för Sverige att vidta åtgärder för att i kommande programperiod inte sänka ambitionen för miljö- och landsbygdsprogrammet. Detta ska ges regeringen till känna.

Vänsterpartiet anser vidare att utgångspunkten för Sveriges positionering inför den kommande översynen av miljö- och landsbygdsprogrammet är att ambitionsnivån från tidigare programperiod inte ska sänkas. Detta ska ges regeringen till känna.

Ett nytt miljö- och landsbygdsprogram

I det förslag som nu diskuteras är en stor förändring att ett ökat fokus numera finns på att utveckla den ekonomiska och sociala hållbarheten inom jordbruket. I det miljö- och landsbygdsprogram (LBU) som i dag gäller för Sverige är över 90 % av stöden inom LBU miljöstödd. Med den förändrade inriktningen som förhandlats fram inom EU kan det innebära att Sverige måste dra ner på miljöstöden. Vänsterpartiet anser att Sverige bör utforma kommande LBU-program genom att lägga minst 60 % av budgeten inom prioriteringsområde II för mark- och miljöförvaltning för att den ambitionsnivå som gäller inom dagens LBU inte ska minska mer än nödvändigt. Detta ska ges regeringen till känna.

Konsumenternas efterfrågan ska styra, men kollektivt ansvar måste finnas.

Redan i MTR (Mid Term Review), halvtidsöversynen då EU:s jordbrukspolitik reformerades, lades ett ökat fokus på att jordbruksproduktionen i

Fel! Okänt namn på

mindre utsträckning skulle styras av jordbrukspolitiken och i större utsträckning styras av konsumenternas efterfrågan. Detta anser vi är en viktig och angelägen utveckling. Denna utgångspunkt ökar jordbrukspolitikens legitimitet.

I det förslag till LBU som diskuteras inom EU finns inom LBU stöd till åtgärder som är traditionellt produktivitetshöjande med dels ökad användning av insatsmedel som följd, dels med ökad produktion som följd. Med utgångspunkt i såväl WTO-frågan som samhällets acceptans av stöd till jordbruket, är det anmärkningsvärt att kommissionen har valt att möjliggöra stöd till jordbrukets konkurrensförmåga som en del av LBU (axel 1). Skrivningen borde tydligt sätta miljö- och resurshushållningskrav på konkurrensförhöjande åtgärder. I förordningen sägs också att LBU kan användas för att korrigera oönskade effekter av MTR, vilket är fel utgångspunkt för LBU. Utgångspunkten bör vara hur ersättningarna kan utformas för att främst ersätta kollektiva nyttigheter samt bidra till hållbar utveckling på landsbygden. Ersättningar måste utgå till brukaren för hävd av ängs- och betesmarker, förutsättningen för det öppna landskapet. Ersättningar måste också gå till bevarandet av den biologiska mångfalden och kultur- och miljövärden i odlingslandskapet.

Vi är övertygade om att jordbrukets miljöproblem inte kan lösas enbart genom konsumentmakt. Ett gemensamt ansvar krävs vilket kan tas genom att en jordbrukspolitik skapas som ersätter brukare för åtgärder som minskar de negativa miljöeffekterna av produktionen och som ökar de positiva miljöeffekterna.

Vänsterpartiet vill se ett jordbruk över hela landet som producerar mat som konsumenterna med gott samvete kan välja. Konsumenterna ska också kunna äta mat av god kvalitet till ett rimligt pris. Det ska heller inte vara en fråga om konkurrensfördelar eller konkurrensnackdelar om vi ska ha ett gott djurskydd och en hög hänsyn till miljön. Svensk mat ska symbolisera dessa värden, svensk mat ska kännetecknas av dessa värden. Näringen har också ett ansvar att kommunicera detta med konsumenten. Exempel på detta är LRF:s kampanj Världens renaste jordbruk.

Så länge miljö-, hälso- och djurskyddsvärden inte avspeglas i priset på den gemensamma marknaden måste vi nationellt se till hur vi på andra sätt kan kompensera producenterna för detta. Det kan inte bara vara konsumenternas uppgift att axla det ansvaret. Staten kan och måste utnyttja de möjligheter till riktade ersättningsformer för miljö och djuromsorg som finns inom Miljö- och landsbygdsprogrammet.

För att möjliggöra ökad miljöhänsyn och en omställning till mer hållbara produktionsmetoder är Miljö- och landsbygdsprogrammet det viktigaste styrmedlet vi har att jobba med. I stället för att miljöåtgärder finansieras genom prislappen och drivs på genom konsumentmakt finns en stabil struktur som ser till att jordbrukare ändå kan ersättas för de extra åtgärder som vidtas. Oavsett hur svår konkurrensen blir när lågprisbutiker rear ut livsmedel där liten eller ingen kontroll över produktionsmetoderna finns så ersätts den svenska jordbrukaren för fånggrödor, kantzoner, ökad vallodling eller naturbetning. Konsumenterna kan ha fortsatt förtroende för att mat produceras i enlighet med miljömål och kan genom sina val driva på utvecklingen.

Vänsterpartiet anser att den huvudsakliga uppgift som LBU har är att ersätta brukare och livsmedelsproducenter för produktion av kollektiva nyttigheter som marknaden inte klarar av att ersätta. Detta ska ges regeringen till känna.

Prioriteringsområde I med ambition att förbättra konkurrenskraften inom jord- och skogsbruket

Inom prioriteringsområde I finns bl.a. åtgärder som syftar till att uppmuntra företagande inom jordbrukssektorn, såsom startstöd och investeringsstöd. Det är viktigt att åtgärden skapar utrymme för förädling av de areella näringarnas råvaror. Småskalighet, mikroföretagande och nyföretagande bör stödjas. Vänsterpartiet anser att startstöd och investeringsstöd bör fortsätta att existera i kommande program. Detta ska ges regeringen till känna.

Då vissa öppningar finns inom detta prioriteringsområde till att stödja produktionshöjande åtgärder anser Vänsterpartiet att miljökrav bör kopplas till denna axel. Detta ska ges regeringen till känna.

Prioriteringsområde II för mark- och miljöförvaltning

Prioriteringsområde II kommer att rymma stora delar av de stöd som finns upprättade enligt dagens LBU. Vänsterpartiet anser att huvuddelen av LBU-programmet ska ligga inom denna axel. Programmet har tidigare visat sig ha en mycket stor positiv inverkan på uppfyllandet av flera av de svenska miljö-kvalitetsmålen men en ökad ambition är nödvändig för att det ska vara möjligt att uppnå framför allt målen Ingen övergödning och Giftfri miljö. Vänsterpartiet anser att miljömålen ska vara styrande och miljöåtgärder prioriterade i utformningen av LBU. Detta ska ges regeringen till känna.

Kommissionens och rådets förslag till landsbygdsutveckling nämner knappt ekologisk produktion trots att detta är en produktionsform som på många sätt är ett steg på vägen mot hållbart jordbruk. I stort sett samtliga medlemsländer har ersättning till ekologisk produktion som en del av sina landsbygdsutvecklingsprogram. Eftersom dessa har bidragit till både en bättre miljö inom jordbruket, god djuromsorg och en positiv landsbygdsutveckling med ökande arbetstillfällen, lokal förädling, lokala marknader m.m. är det angeläget att slå vakt om att ekologisk produktion fortsätter att vara en viktig del av förordningen om landsbygdsutvecklingen. Vänsterpartiet vill föreslå att ekologisk produktion förs in som ett obligatoriskt program. Detta ska ges regeringen till känna.

Fel! Okänt namn på

Vänsterpartiet anser att stödet för ekologisk produktion bör fortsätta att existera i samma utformning som nuvarande program. Detta ska ges regeringen till känna.

Prioriteringsområde III för diversifierad ekonomi och god livskvalitet på landsbygden

Vänsterpartiet anser att kompensationsbidragen, LFA, behövs för att behålla jordbruk i hela Sverige. LFA i Sverige är större delen av Norrland och det inre av Småland. Jordbruket har höga natur- och kulturvärden i LFA-regionerna. Detta ska ges regeringen till känna.

Kontinuitet i programmen samtidigt som flexibilitet finns

Vänsterpartiet anser att Miljö- och landsbygdsprogrammet bör underlätta en omställning av jordbruket som leder till att produktionen svarar mot vad konsumenterna efterfrågar. Samtidigt är det viktigt att ökad flexibilitet inte motverkar ambitionen att ha kontinuitet i programmet. Vänsterpartiet anser att kommande LBU bör ha sin utgångspunkt i de stöd som haft god anslutning och god måluppfyllelse. Stöden bör liksom tidigare löpa under en femårsperiod för att få kontinuitet. Detta ska ges regeringen till känna.

Ökad jämställdhet

Landsbygdsprogrammet ska verka för ett mer jämställt samhälle. Det finns i dag en risk att landsbygden går mot en ojämn könsfördelning när unga kvinnor väljer att flytta in till tätorterna medan fler män stannar kvar. Därför är det mycket viktigt att gynna kvinnors möjlighet till företagande och arbete. Landsbygdsprogrammet ska stödja en utveckling mot ett mer jämställt samhälle.

Vänsterpartiet anser att jämställdhetsperspektivet ska finnas med som ett grundläggande värde i alla bedömningar och förslag i samband med att det nya landsbygdsprogrammet arbetas fram och tillämpas. Detta ska ges regeringen till känna.

Ökad integration med andra insatsområden

Landsbygdsprogrammet måste aktivt integreras med andra insatser. Programmet måste anpassas till de stora regionala skillnader som finns i landet. Den regionala nivå som hanterar landsbygdsprogrammet bör arbeta i partnerskap och i nära samverkan med den regionala utvecklingspolitiken, och programmet bör samverka med och integreras i den regionala utvecklingsplanen (RUP).

Många måste hjälpas åt för att ta ett ansvar för landsbygdens utveckling. Sektorssamverkande åtgärder på alla nivåer bör prioriteras. Det finns ett starkt behov av att kommunerna på ett mer aktivt sätt medverkar i utvecklingsarbetet och att regioner och län ges större frihet när det gäller att ta till vara och stödja de speciella utvecklingsförutsättningarna. I debatten framförs också behovet av ett breddat partnerskap mellan ideella, privata och offentliga aktörer. Vänsterpartiet anser att detta bör uppmuntras.

Det är bra att LBU-programmen anpassas till regionala förhållanden, för detta innebär att en viss grad av frihet även måste finnas för lokal anpassning. Vänsterpartiet anser att regeringen bör se över möjligheten att låta kommuner eller andra intressenter vara medfinansierare för åtgärder inom LBU. Detta ska ges regeringen till känna.

Det är dock viktigt att bevaka att inte enbart resursstarka kommuner har möjlighet att ge bidrag och satsa mer på LBU. Många har påpekat behovet av en bättre integration på landsbygden. Detta gäller inte bara invandrare utan också generellt för personer som inte är födda i bygden. Rätt använd kan t.ex. leader-metodiken fungera som en väg in i den sociala gemenskapen för nya invånare. Det är väsentligt att yngre människor och de nya svenskarna på ett aktivt sätt kommer in i utvecklingsprocesserna. Leader-metoden bygger på ett aktivt och jämlikt partnerskap mellan offentliga, privata och ideella aktörer. Metoden flyttar ansvaret nära den lokala nivån och försöker få enskilda människor att ta ansvar för och påverka sin framtid. Metoden kan användas över organisatoriska, administrativa och geografiska gränser.

Skog

Vänsterpartiet anser att LBU-stöd till skogliga åtgärder endast kan komma i fråga om åtgärderna har en tydlig miljönytta och bidrar till att uppfylla miljömålen. Vänsterpartiet anser inte att LBU-medel ska användas till formella områdesskydd enligt miljöbalken eller till naturvårdsavtal för att uppfylla miljömålet Levande skogar. I stället bör exempelvis förädling av miljöanpassade produkter eller lokal förädling prioriteras. Om mindre ersättning ska utgå ska detta styras till privata skogsägare. Detta ska ges regeringen till känna.

Fel! Okänt namn på

Förenkla för småföretagande

Inom kommande LBU finns större möjligheter att stödja småföretagande på landsbygden. Vänsterpartiet ställer sig positivt till att småskalig livsmedelsförädling, mikroföretagande, nyföretagande och förädling inom basindustri lyfts fram. Vänsterpartiet anser dessutom att besöksnäring, turism och tillgänglighet ska främjas vid utformandet av stöd. Detta ska ges regeringen till känna.

I Vänsterpartiet anser vi dessutom att LBU inte är tillräckligt och inte heller det mest effektiva verktyget i arbetet med att stödja projekt, aktiviteter och entreprenadverksamhet eller för att gynna alla olika sorts företag som förekommer på landsbygden. Det finns en rad andra ting, t.ex. skatteregler, som är mer angelägna att ändra för att gynna småföretagare. Vänsterpartiet ser att det framför allt är generella regler för småföretagare som måste förenklas.

Stockholm den 28 september 2005

Sven-Erik Sjöstrand (v)

Owe Hellberg (v)

Sten Lundström (v)

Karin Thorborg (v)

Kjell-Erik Karlsson (v)

Peter Pedersen (v)